

NATUURBALANS 1999: WE ZIJN ER NOG LANG NIET!

H. Dekker

Sinds 1998 brengt de rijksoverheid jaarlijks een boekje uit over de voor- en achteruitgang van onze Nederlandse natuur: de Natuurbalans. Sinds het uitkomen van het Natuurbeleidsplan in 1990 is er heel wat gebeurd op het gebied van natuurbeleid en -beheer. Het is de vraag of dit heeft geleid tot het duurzaam in stand houden van de natuur. Natuurbalans 1999 geeft aan hoe we er in 1999 voor staan met de uitvoering van het natuurbeleid. In deze evaluatie komen ook de resultaten van de beheerders in beeld. Zijn zij er in geslaagd successen te boeken bij het behoud van de soortenrijkdom van de natuur? Lijkt het er op dat de oppervlakte waardevolle natuur blijft groeien? Zo zijn er meer vragen waar Natuurbalans 1999 een antwoord op geeft. In dit artikel zal ik enkele facetten van de toestand van de natuur belichten.

Afname soortenrijkdom houdt aan

Om maar meteen met de deur in huis te vallen, het gaat nog steeds niet goed met de natuur in ons land. De afname van de soortenrijkdom houdt aan, zij het in lager tempo dan in de voorgaande decennia. Wel zijn er lokaal successen behaald. Zo verschenen in sommige natuurontwikkelingsgebieden weer een aantal zeer zeldzame planten als waterlobelia en vetblad. Ook vogels reageren snel op inrichtingsmaatregelen. Met een aantal kustbroedvogels, zoals de dwergstern, gaat het door die maatregelen weer de goede kant op. Met vlinders gaat het een stuk slechter. Vooral vlinders van vochtige gebieden doen het niet goed. Denk daarbij aan veenbesparelmoervlinder, gentiaanblauwtje en grote vuurvliinder. Ook ons landschap blijft in negatieve zin veranderen. Grote open ruimten nemen af door bebouwing en wegen, terwijl besloten, kleinschalige landschappen verder nivelleren.

Ondanks de daling van de zure depositie (zure regen) in de afgelopen jaren zijn we nog mijlenver verwijderd van de streefwaarden van de overheid.

Daardoor blijft het milieu verder verzuuren ten koste van de natuur in bossen, heidevelden en schraallanden. Ook met de verdroging zijn we er nog lang niet. Hoewel plaatselijk al veel ervaring is opgedaan met antiverdrogingsmaatregelen, is de oppervlakte verdroogd gebied zo groot, dat we niet mogen ver-

wachten dit probleem binnen korte tijd te hebben opgelost.

Natuurbeleid in een impasse?

Een van de belangrijkste doelstellingen van het Natuurbeleidsplan was de realisatie van de ecologische hoofdstructuur (EHS). Deze structuur zou de natuurlijke ruggengraat van Nederland moeten gaan vormen, een samenhangend stelsel van natuurgebieden van gezamenlijk ongeveer 700.000 hectare. In 2018 zou de EHS voltooid moeten zijn. Het is dui-

delijk dat met het huidige tempo van verwerving van de noodzakelijke gronden dit streven in 2018 niet wordt gehaald. Door de oplopende grondprijzen is de verwezenlijking van het doel alleen nog maar verder weg komen te liggen. Zelfs de begrenzing van te verwerven gronden is nog niet gereed en pas daarna kan er worden aangekocht. Vooral de begrenzing van natuurontwikkelingsgebieden loopt ver achter op het schema.

Een ander probleem is dat het bufferbeleid nauwelijks van de grond komt. Het idee was om de natuurgebieden te omgeven door een strook die de natuurterreinen scheidt van gronden met andere functies. De bufferzone moet de nadelige invloeden van buitenaf weren. Tot dusver zijn er echter nauwelijks buffergebieden aangewezen.

Ook het aantal nieuw aangewezen beschermde natuurmonumenten haalt bij lange na niet de door de Tweede Kamer gevraagde score.

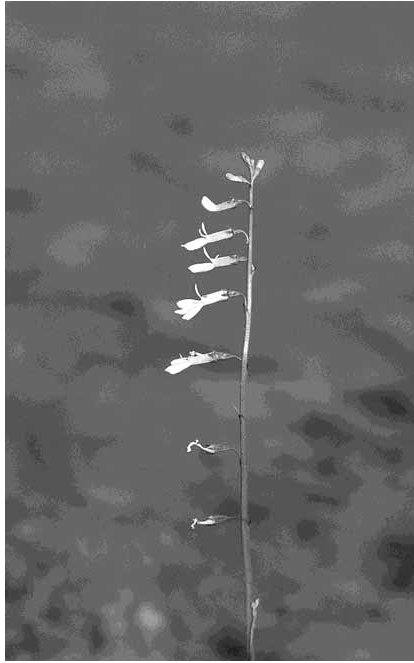
Zijn er dan helemaal geen lichtpuntjes? Zeker wel. Het areaal natuur- en bosterein van de grote beheerders Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en de provinciale landschappen is met elf procent toegenomen. Ook de belangstelling bij boeren voor agrarisch natuurbeheer neemt toe. Zo is er in 1998 6.400 hectare met beheersovereenkomsten bijgekomen. Tevens neemt de belangstelling voor zwaardere

153

Het aandeel graslanden waar boeren weidevogels beschermen, is toegenomen.

Foto: Hans Dekker.

154

De Waterlobelia is in sommige vennen teruggekeerd na forse ingrepen in de waterhuishouding en de bodem. Foto: Hans Dekker.

beheerspakketten toe. Boeren zullen op die gronden wezenlijke natuurwaarden moeten gaan ontwikkelen. Het areaal landbouwgronden waar boeren en vrijwilligers actief weidevogels beschermen is met vier procent toegenomen. Of het aantal weidevogels navenant is toe genomen, blijkt niet uit Natuurbalans 1999. Al met al gaat het bij de lichtpunten vooral om cosmetische verbeteringen die de werkelijke terugval van de biodiversiteit niet weten te stuiten. Ook is het huidige natuurbeleid nog niet in staat om diepgewortelde problemen op te lossen, zoals de (vrijwillige) verwerking van enclaves landbouwgrond in door verdroging en verzuring geteisterde natuurgebieden.

Beheerders actief

Veel van de activiteiten voor het behoud en de verdere ontwikkeling van de natuur in Nederland liggen op het bordje van de beheerders. Als we de beheersdoelstellingen ten aanzien van het Nederlandse bos onder de loep nemen, blijkt dat vooral geïntegreerd bosbeheer en bos met het accent natuur volop in de belangstelling staan. De natuurfunctie van het bos wordt daardoor verbeterd. Tevens verandert

de soortensamenstelling en structuur van het bos doordat de bossen ouder worden. Natuurbalans 1999 constateert verder dat het aandeel loofhout in onze bossen verder toeneemt en dat er ook meer gemengde opstanden komen. Een ander streven van het bosbeleid is de toename van het aandeel dood hout. Paddestoelen, insecten en vogels profiteren van meer dood in hout in bossen. Uit de cijfers blijkt inderdaad dat er sprake is van een toename van dood hout in het bos met zelfs bijna zestig procent! Vooral hollenbroeders als de zwarte en grote bonte specht en de boomklever maken van staand dood hout gebruik.

Doordat er nog geen duidelijk taakstellingen zijn vastgelegd voor de resultaten van het beheer met behulp van natuurdoeltypen, zijn de effecten van het gevoerde beheer nog niet goed te meten. We weten wel dat er lokaal enkele goede resultaten zijn geboekt bij het beheer van bossen, heide, schraallanden en duingebieden. Alleen laten deze resultaten zich nog niet presen-

teren in landelijke cijfers. De achteruitgang van de biodiversiteit zoals in Natuurbalans 1999 worden gepresenteerd geeft echter wel te denken. We zijn er nog lang niet. Daarvoor zullen beleidsmakers en beheerders nog verder moeten werken aan het terugdringen van vermessing, verdroging en verzuring. Tevens zal er met veel energie gewerkt moeten worden aan het creëren van grote eenheden natuurgebied binnen de EHS. Uiteraard kan het beheer niet achter blijven. Pas na jarenlang adequaat beheer van bestaande en nieuwe natuurterreinen zullen we pas echt de balans kunnen opmaken. Het is alleen te hopen dat kwetsbare soorten intussen niet zijn verdwenen. Daarom moeten beheerders en beleidsmakers alle zeilen bijzetten om de soortenrijkdom en de grote variatie aan landschappen en natuurgebieden van ons land te behouden.

H. Dekker is redacteur van het Vakblad Natuurbeheer.

REACTIE op Geïntegreerd Bosbeheer en Grofwild (nr. 7, 1999)

Mijne heren,

Met belangstelling ben ik begonnen bovengenoemd artikel in uw blad te lezen. Er stond weinig in wat een ervaren bosbeheerder niet reeds wist. Ik vind het een beetje ongelofelijk, dat aantalsregulatie van grofwild door verantwoorde jacht niet wordt genoemd. Is jacht taboe? Liever jacht dan 'regulering' door vermindering van voedselaanbod. Dat lijkt passieve euthanasie, met dit verschil dat het wild na veel lijden aan zijn eind komt. Wanneer zullen de thans spraakmakende natuurbeheerders leren beseffen dat de jagende mens geen *vijand* maar *onderdeel*, van de natuur is?

Hoogachtend, J.A. Landsheer, Oostkapelle